

Muslimske interesseorganisationers samarbejde med Integrationsministeriet

af Iben Helqvist

Abstract.

Muslimske interesseorganisationer er nye spillere på den danske politiske scene, og de møder væsentlige udfordringer i deres forsøg på at etablere sig som samtalepartnere for embedsmænd og politikere. Der kan identificeres tre primære udfordringer. For det første er islam og muslimer et ekstremt politiseret tema i Danmark. Det betyder, at der nemt kan opstå politiske kampe om, hvem forvaltningen kan samarbejde med. Derfor er den offentlige forvaltning tilbageholdende med at inddrage muslimske organisationer. For det andet er spørgsmålet om muslimske organisationers repræsentativitet eller mangel på samme en kilde til usikkerhed, som gør, at offentlige myndigheder i nogle tilfælde afholder sig fra at samarbejde med muslimske organisationer. For det tredje har de muslimske organisationer meget svært ved at rejse finansiering, som kan hjælpe dem til at opbygge en solid organisation. De har derfor også svært ved at etablere sig som stærke interesseorganisationer.

Indledning

Der er markant forskellige holdninger til, hvorvidt det er hensigtsmæssigt, at den offentlige forvaltning samarbejder med muslimske organisationer, og i givet fald hvilke organisationer der skal samarbejdes med. I forbindelse med udarbejdelsen af *'Regeringens handlingsplan om forebyggelse af ekstremistiske holdninger og radikalisering blandt unge'*²⁸ havde Integrationsminister Birthe Rønn Hornbech og daværende Velfærdsminister Karen Jespersen i efteråret 2008 en ophedet diskussion om, hvilke muslimske grupper og organisationer man fra officielt hold kan bruge som samarbejdspartnere. Rønn Hornbech og Integrationsministeriet lagde op til dialog – også med f.eks. Hizb ut-Tahrir.²⁹ Jespersen anser Hizb ut-Tahrir som ekstremister, og hun anser dialog med ekstreme grupperinger som naivt (Altinget.dk 23.11.08). Et spørgsmål i den sammenhæng bliver, hvordan man definerer, hvem der er ekstremister. I forlængelse af Rønn Hornbechs og Jespersens diskussion kritiserede Jespersen i februar 2009 Københavns Kommune for at samarbejde med Muslimernes Fællesråd.³⁰ Af hendes udtalelser fremgår det, at hun anser Zubair Butt Hussain og Abdul Wahid Pedersen, som begge er fremtrædende medlemmer af rådet, som ekstremister, og hun mener derfor, at den offentlige forvaltning skal afholde sig fra at samarbejde med Muslimernes Fællesråd. Karen Jespersen:

Man bør ikke give mennesker med ekstremistiske holdninger indflydelse, og her tænker jeg for eksempel på, at Københavns Kommune har bedt Muslimernes Fællesråd om at lave undervisningsmateriale om radikalisering med henblik på at få unge væk fra det spor. Det er naivt. Derved sætter kommunen ekstremister til at lave materiale om netop ekstremisme. Og på det overordnede plan er kommunen med til at blåstemple og anerkende en organisation,

hvor talspersonerne dybest set foretrækker et koranstyret samfund frem for et verdsligt demokrati (Karen Jespersen i: jp.dk 09.02.09).

Daværende Beskæftigelses- og Integrationsborgmester i Københavns Kommune, Jakob Hougaard, hvis forvaltning stod for samarbejdet, svarede på kritikken:

Det er farligt, hvis man dæmoniserer så stor en gruppe, som Muslimernes Fællesråd efter min opfattelse repræsenterer. Jeg har slet ikke noget grundlag for at mene, at Abdul Wahid Pedersen og Zubair Butt Hussain er ekstremister. Det er derimod problematisk, at vi får en debat om ekstremisme, hver gang der kommer en ny organisation, der forsøger at samle de muslimske samfund (Jakob Hougaard i: jp.dk 09.02.09).

Jakob Hougaards forsvar af samarbejdet med Muslimernes Fællesråd samt Birthe Rønn Hornbechs oplæg til dialog med muslimske organisationer – ikke kun ekstremistiske - viser, at de begge ser et behov for organisationer, som kan repræsentere danske muslimer. På den anden side er Karen Jespersens ord symbol på en dyb skepsis overfor samarbejde mellem muslimske organisationer og den offentlige forvaltning.

Artiklens formål og metodiske overvejelser

I denne artikel diskuteres og analyseres det, hvorfor det er svært for muslimske interesseorganisationer at etablere sig som samtalepartnere for den offentlige forvaltning. Casen er Integrationsministeriets interaktion med muslimske interesseorganisationer i forbindelse med høringsprocessen omkring *'Regeringens handlingsplan om forebyggelse af ekstremistiske holdninger og radikalisering blandt unge'*. Til at identificere hvilke danske muslimske organisationer man kan betegne som interesseorganisationer, har jeg brugt indsendelse af hørings svar som udvælgelseskriterium. Integrationsministeriet sendte handlingsplanen i høring hos tre muslimske organisationer: Dansk Muslimsk Union³¹, Demokratiske Muslimer³² og Muslimernes Fællesråd. Demokratiske Muslimer og Muslimernes Fællesråd indsendte hørings svar til Integrationsministeriet. De to organisationer bliver derfor betragtet som muslimske interesseorganisationer i denne case.

Artiklen bidrager med viden om i hvilke situationer Integrationsministeriet bruger muslimske interesseorganisationer som samtalepartnere, hvad ministeriet efterspørger hos de muslimske

interesseorganisationer, samt om de muslimske interesseorganisationer kan levere det, Integrationsministeriet efterspørger. Endvidere anskueliggør artiklen, hvilke udfordringer muslimske interesseorganisationer oplever i Danmark, når de forsøger at etablere sig som samtalepartnere for offentlige myndigheder. Artiklen bidrager dermed til at belyse det relativt uudforskede område indenfor dansk forskning i islam og muslimske minoriteter, som handler om muslimske organisationer, der arbejder på politisk niveau i Danmark, samt centrale offentlige myndigheders interaktion med muslimske organisationer.

Artiklen formidler den empiriske viden, som blev genereret ved udarbejdelsen af specialet '*Muslimske interesseorganisationer i Danmark – Værdifulde samtalepartnere for den offentlige forvaltning?*'. Specialet er et eksplorativt casestudie af hvilke udfordringer og barrierer muslimske interesseorganisationer møder i Danmark. For at undersøge dette gennemførte jeg kvalitative interviews med embedsmænd fra Justitsministeriet, Integrationsministeriet og Københavns Kommune samt repræsentanter for Demokratiske Muslimer og Muslimernes Fællesråd. Artiklen koncentrerer sig om, hvordan Integrationsministeriet bruger muslimske interesseorganisationer, og den bygger derfor kun på interviews med embedsmænd fra Integrationsministeriet samt interviews med repræsentanter for Muslimernes Fællesråd og Demokratiske Muslimer.³³ Embedsmænd forstås som medarbejdere der udfører en rådgivende eller udøvende funktion for den folkevalgte politiske ledelse.

Etableringen af muslimske interesseorganisationer i Danmark

Både Muslimernes Fællesråd og Demokratiske Muslimer er opstået ud fra et ønske om, at repræsentere et bredt udsnit af muslimer i Danmark og fungere som fælles talerør for disse. Ligesom mange andre grupperinger i samfundet organiserer muslimer sig således for som gruppe at tale med en stærkere stemme end individer kan. I Danmark har indvandrerorganisationer i mange år domineret billedet af organisationer, som tog vare på etniske minoritetsgruppers interesser. Men der er sket et skift fra et fokus på indvandrere til et fokus på muslimer. Det afspejler sig i interesseorganisationerne. I hhv. 2003 og 2004 gik både 'Indvandrerforeningernes Sammenslutning i Danmark' (IND-sam) og 'Paraplyorganisationen for de Etniske Mindretal' (POEM) i opløsning. Trods indbyrdes uenigheder og til tider heftige meningsudvekslinger mellem IND-sam og POEM havde begge organisationer udfyldt rollen som bindeled mellem indvandrere, civilsamfund og det politiske system (Mikkelsen 2008:123). Efter de to store indvandrerorganisationers kollaps er

muslimske interesseorganisationer opstået, og disse udfylder i dag den rolle som bindeled mellem muslimer/indvandrere, civilsamfund og det politiske system, som indvandrerpolitiske organisationer tidligere udfyldte.

Interesseorganisationers samspil med den offentlige forvaltning

En interesseorganisation bliver defineret som en organisation, der søger at varetage en bestemt gruppes interesser og søger politisk indflydelse, men ikke søger at opstille til generelle valg (Binderkrantz 2005:50,56). Politikere og embedsmænd ønsker typisk at samarbejde med interesseorganisationer, når disse kan tilbyde viden, som politikere eller embedsmænd er afskåret fra at erhverve sig på egen hånd, eller når politikere ønsker opbakning til nye tiltag. En interesseorganisations rolle vil derfor i dansk kontekst ofte være at optræde som samtalepartner for politikere og embedsmænd for derved at forsøge sikre et solidt lovgivningsgrundlag og vejlede graden af støtte til et politisk forslag. Der er derfor tale om, at embedsmændene imødekommer et relevanskriterium og vurderer hvilke organisationer, der repræsenterer vitale berørte interesser for det politiske system (Ronit 2000:44).

Det øgede fokus på radikaliseringsproblematik blandt unge muslimer betyder, at Integrationsministeriets embedsmænd i markant højere grad end tidligere efterspørger muslimske aktører, som kan bidrage med insiderviden om danske muslimske miljøer. Derigennem kan embedsmændene få input til at formulere tiltag mod radikaliseringsproblematik fra personer, som har indblik i de muslimske miljøer, fordi de færdes i dem – et indblik en embedsmand vil have overordentligt svært ved at tilegne sig uden insidertilgange. Med italesættelsen af det politiske spil, som diskussionen mellem Karen Jespersen og Birthe Rønn Hornbech eksemplificerer, befinder embedsmændene sig i et krydsfelt, hvor de skal forsøge at navigere mellem forskellige politiske interesser. Spørgsmålet om repræsentativitet kommer derfor til at spille en betydelig rolle for de muslimske organisationer, som forsøger at interagere med forvaltningen. Organisationerne skal godtgøre, at de repræsenterer en stor del af de danske muslimer, og ikke er selvbestaltede talsmænd, som kun har opbakning fra en lille skare.

Integrationsministeriets udvælgelse af muslimske samtalepartnere

Når Integrationsministeriet gør sig overvejelser om, hvor repræsentativ en muslimsk organisation er, kigger det på organisationens medlemstal, men er samtidig kritisk overfor udelukkende at bruge medlemstallet som indikator. Integrationsministeriets embedsmænd bruger i den sammenhæng

Muslimernes Fællesråd som eksempel. Rådet er en paraplyorganisation, som repræsenterer omkring 40.000 danske muslimer. Heraf kommer ca. 38.000 fra medlemsorganisationen Dansk-Islamisk stiftelse. Stiftelsen varetager kontakten til 33 moskeer, som er tilknyttet Diyanet³⁴, og den har derigennem 38.000 medlemmer. Integrationsministeriets embedsmænd betvivler, at alle 38.000 ved, at de bliver repræsenteret af Muslimernes Fællesråd. Embedsmændene påpeger det derfor som problematisk, hvis man tilskriver en organisation repræsentativitet udelukkende på baggrund af dens medlemstal. Samtidig har Integrationsministeriet dog ingen konkrete kriterier for samarbejde med muslimske interesseorganisationer. Det signalerer, at der internt i ministeriet ikke er blevet taget entydigt stilling til, hvad der kræves af muslimske organisationer, for at de kan blive samtalepartnere. Det signalerer også, at ministeriets samarbejde med muslimske organisationer i mange tilfælde beror på administrative skøn af, hvem det vil være hensigtsmæssig at inddrage. Der er oftest flere relevante aktører, man kan inddrage, og embedsmændene skønner fra sag til sag, hvilke af disse ministeriet skal kontakte. Jeg kunne dermed ikke identificere formelle krav til, hvad en muslimsk aktør skal kunne eller gøre for at blive samtalepartner for Integrationsministeriet.

Ressourcepersoner vs. interesseorganisationer

Integrationsministeriets embedsmænds usikkerhed i forhold til de muslimske organisationers legitimitet og repræsentativitet kommer til udtryk ved, at de, under det interview jeg gennemførte med to embedsmænd fra Integrationsministeriets kontor for demokratisk fællesskab og forebyggelse af radikaliserings, lægger stor vægt på, at ministeriet ikke har formaliseret samarbejde med nogen muslimske organisationer. Embedsmændene betoner, at muslimske samtalepartnere ikke vælges ud fra, om de er tilknyttet en organisation, men ud fra om de har et interessant perspektiv på de emner, ministeriet arbejder med, og om de viser interesse for at tale med ministeriets embedsmænd (interview INM 03.06.09). Integrationsministeriet bruger også individer som samtalepartnere og kalder sådanne samarbejdspersoner for 'ressourcepersoner'. Der er tegn på, at muslimske interesseorganisationer bliver inddraget, når samarbejdet er offentligt. Høringer sendes til interesseorganisationer, mens ressourcepersoner bruges til mere uformelle møder og dialoger, hvor ministeriet også får viden, men hvor denne viden ikke er offentlig tilgængelig på samme måde, som et hørings svar er. Dette hænger sandsynligvis sammen med den legitimitet, en organisation trods alt kan tilbyde i kraft af medlemstal og opbakning fra forskellige foreninger. En sådan legitimitet har et individ ikke.

Internationale erfaringer

I Integrationsministeriet trækker man også på internationale erfaringer, når man overvejer, hvilke muslimske aktører ministeriet som offentlig forvaltning vil tale med. Embedsmændene fremhæver især de erfaringer, man i Storbritannien har gjort sig i forhold til samarbejde med muslimske organisationer. 'The Muslim Council of Britain' blev grundlagt med støtte fra den britiske regering i 1996. Det muslimske råd fungerede som rådgivende organ for politikere og embedsmænd (Klausen 2007:33-36). Det viste sig dog efterhånden, at rådet havde udviklet bånd til Det Muslimske Broderskab³⁵ og islamister i Pakistan og repræsenterede holdninger, som den britiske regering ikke kunne acceptere. Samarbejdet med det britiske muslimske råd er derfor nedtonet kraftigt, og den britiske regering forsøger at finde andre muslimske samtalepartnere (The Economist 26.02.09). Embedsmændene fra Integrationsministeriet henviser til de britiske erfaringer:

Vi har lært lidt af de erfaringer, som man har gjort sig i andre lande. I England f.eks. har man jo arbejdet sammen med Muslim Council of Britain, og fundet ud af, at det kan godt være, at de på papiret repræsenterer rigtig mange, men de repræsenterer måske også en *bestemt ideologi*, som ikke er hensigtsmæssig at fremme (interview med to embedsmænd fra Integrationsministeriet).

Muslimske interesseorganisationers image

Når Integrationsministeriet overvejer, hvilke muslimske aktører man vil samarbejde med, er det dermed ikke kun repræsentativitet, der er afgørende. De holdninger, organisationerne repræsenterer, spiller en central rolle. Kan regeringen ikke bakke op om organisationens holdninger, vil den heller ikke kunne bruge organisationens rådgivning til at formulere politik. For de muslimske interesseorganisationer er det derfor af yderste vigtighed at få kommunikeret en solid organisatorisk identitet ud, som accepteres af den politiske offentlighed. Når navngivne medlemmer af Muslimernes Fællesråd af Karen Jespersen betegnes ekstremister, bliver rådets identitet som moderat muslimsk organisation mudret, og der kan opstå usikkerhed omkring Muslimernes Fællesråds hensigter. Begge repræsentanter for rådet, som jeg interviewede, mener, at det betyder, at man som muslimsk organisation skal bruge uforholdsmæssigt mange ressourcer på at bygge en troværdig identitet op og ofte skal forsvare denne i den offentlige debat. Det er en konsekvens af den massive politiske og mediemæssige bevågenhed, der er på muslimer i Danmark.

Politiske ønsker om inddragelse af bestemte organisationer

En anden konsekvens af denne bevågenhed er, at embedsmændenes prioriteringer af, hvem forvaltningen skal samarbejde med, i nogle tilfælde bliver underkendt af politiske ønsker om at inddrage bestemte muslimske aktører. Således havde Integrationsministeriets embedsmænd i første omgang valgt paraplyorganisationer som kriterium for, hvilke muslimske organisationer *'Regeringens handlingsplan om forebyggelse af ekstremistiske holdninger og radikalisering blandt unge'* skulle sendes i høring hos. Demokratiske Muslimer er ikke en paraplyorganisation. Organisationen var derfor ikke på høringslisten oprindeligt. Dette blev dog ændret efter kritik fra VK-regeringen og de gennemgående finanslovsparter i 2008; Dansk Folkeparti og Liberal Alliance (Altinget.dk 23.11.08), som ønskede at også Demokratiske Muslimer blev inddraget. Eksemplet viser, at politiske præferencer spiller en væsentlig rolle for, hvilke muslimske aktører forvaltningen samarbejder med. Disse præferencer undergraver til tider embedsmændenes forsøg på at opstille konsistente udvælgelseskriterier. Hvilke muslimske aktører Integrationsministeriet inddrager, beror dermed ikke kun på administrative skøn om hvilke organisationer, der repræsenterer vitale berørte interesser. Det beror også på politiske ønsker om, hvilke muslimer man ønsker at inddrage, og hvilke man ikke ønsker at inddrage.

Hvornår er muslimske organisationer acceptable samarbejdspartnere?

Igen er tvisten mellem Karen Jespersen og Birthe Rønn Hornbech et sigende eksempel. De repræsenterer to modstridende optikker på, hvilke muslimer der er acceptable som samarbejdspartnere for den offentlige forvaltning. Herimellem står embedsmændene, som skal forsøge at vurdere, hvilke muslimske aktører der anses som acceptable, og hvilke der anses som uacceptable. De poler, som Jespersen og Rønn Hornbech repræsenterer, er gennemgående i dansk politik og i den danske debat om islam og muslimer i Danmark. Lene Kühle har analyseret denne debat og påpeger fire ofte forekommende elementer. For det første beskrives islam (eller bestemte fortolkninger af islam) som middelalderlig. For det andet opfattes islam som værende i konflikt med demokrati og menneskerettigheder. For det tredje opfattes islam som uforenelig med dansk kultur, og for det fjerde som noget, der opsplitter det danske samfund (Kühle 2006:16). Disse holdninger kommer både til udtryk hos politikere og i debatbøger om islam, hvor skellet mellem de 'acceptable' og de 'uacceptable' muslimer bliver skitseret. Kåre Bluitgen skriver som eksempel i sin bog *'Til gavn for de sorte. Om tilslørede øjne i den danske indvandrerdebat'*, at kultur-muslimerne, *"som ikke på nogen måde er religiøst praktiserende"*, anses som en berigelse, imens religiøst praktiserende muslimer opfattes som et problem, fordi demokrati og menneskerettigheder

anses som værende i modsætning til islam (Blüitgen i Kühle 2006:15-16). Hvis man overfører dette på de muslimske interesseorganisationer, opstår et billede af Demokratiske Muslimer som en berigelse for samfundet, i og med at medlemmerne oftest er ikke-praktiserende, imens Muslimernes Fællesråd af tilhængere af ovenstående synspunkt opfattes som et problem, fordi organisationernes medlemmer oftest er praktiserende muslimer. Dette er endnu et eksempel på, at der er mange forskellige holdninger til, hvor grænsen går i forhold til, hvilke muslimske aktører der anses som acceptable samtalepartnere for den offentlige forvaltning. Alle fire repræsentanter for danske muslimske organisationer, som jeg interviewede, er meget opmærksomme på de forskellige holdninger, der er til deres organisationer, og de forsøger at imødegå kritikken ved at betone, at de er danske muslimer og repræsenterer en dansk udgave af islam. Dette er et direkte modsvar til frygten for, at de skulle repræsentere uacceptable holdninger samt modsvar til debatten om, hvorvidt islam er uforenelig med dansk kultur, og hvorvidt muslimers tilstedeværelse i Danmark kan ses som en trussel mod denne.

Organisationerne understreger deres danske identitet

For at understrege dets danske identitet og tilhørsforhold prioriterer Muslimernes Fællesråd, at organisationen skal være et 100 % dansk projekt uden indblanding eller påvirkning fra udlandet. Derfor har bestyrelsen valgt, at organisationen ikke må modtage nogen form for økonomisk støtte fra udlandet. Bestyrelsesformand for Muslimernes Fællesråd Asmat Mojaddedi siger i den forbindelse:

I Muslimernes Fællesråd er vi meget opmærksomme på at bevare vores selvstændighed, uafhængighed og det danske koncept af vores religion. Vi vil ikke dikteres fra Mellemøsten eller fra et andet muslimsk land. Vi er danske muslimer (interview med Asmat Mojaddedi).

Den kraftige betoning af det danske koncept hænger sammen med frygten for at blive dømt ude af den demokratiske debat. Spørgsmål om, hvorvidt transnationale muslimske alliancer kan ses som en trussel mod national stabilitet, nationale værdier og national sikkerhed rejses af og til i den danske debat om muslimer og islam (Schmidt 2007:19). Får muslimske interesseorganisationer økonomisk støtte fra udlandet, er det nemt for kritikere at hævde, at de er i lommen på udenlandske islamiske kræfter og dermed er uacceptable som samtalepartner for forvaltning og politikere i Danmark.

Organisationernes økonomiske udfordringer

Både Demokratiske Muslimer og Muslimernes Fællesråd har meget svært ved at rejse penge til organisationernes daglige drift. Tidligere var det muligt at få støtte til kerneydelser, herunder driftsstøtte, fra staten til foreninger og organisationer, men i 2002 ophørte denne mulighed³⁶ (Niessen 2007:53). Muslimernes Fællesråd har fået penge fra Integrationsministeriet og Egmontfonden til blandt andet at lave et integrationsprojekt, som skal få flere kvinder til at blive aktive i foreningslivet. Disse støttekrone er dog øremærkede bestemte projekter og må ikke gå til drift. En anden måde at opnå økonomiske ressourcer kunne være, at medlemmerne betaler kontingent, men Muslimernes Fællesråd har i kraft af sin konstellation som paraplyorganisation ikke individuelle medlemmer. De foreninger som er medlemmer, betaler alle kontingent, men beløbet er symbolsk. Heller ikke Demokratiske Muslimer har mulighed for at opkræve kontingent fra medlemmerne, da det aldrig er lykkedes for organisationen at etablere et medlemskartotek. Mange ønskede ved oprettelsen af Demokratiske Muslimer at blive medlem, men ingen fik registreret indmeldelserne (Politiken 18.03.07). Bestyrelsen ved derfor ikke, hvem der er medlem, og kan derfor heller ikke opkræve kontingent. Organisationerne kunne også forsøge at rejse penge gennem støttearrangementer eller ved at have pengestærke folk i ryggen, som Demokratiske Muslimer havde i form af sin støtteforening. I det lange løb synes det dog uholdbart for organisationerne, at sætte deres lid til private bidrag fra pengestærke donatorer. De muslimske interesseorganisationer har dermed ringe muligheder for at opbygge administrativ kapacitet såsom et sekretariat med lønnede medarbejdere. I erkendelse af at det er overordentlig svært at få en organisation til at fungere udelukkende på frivillig basis, har Muslimernes Fællesråd besluttet at etablere et sekretariat og ansætte en daglig leder. Men bestyrelsesmedlemmerne har i nogle tilfælde betalt den daglige leders løn af egen lomme. Denne tendens stemmer overens med resultatet af en undersøgelse blandt muslimer fra Storbritannien, Sverige, Tyskland, Frankrig, Holland og Danmark som viser, at muslimer i Danmark og Storbritannien i højere grad end muslimer i de øvrige lande peger på manglende finansieringsmuligheder, som et særligt stort problem. Ifølge undersøgelsen opfatter 78 % af den politiske og foreningsmæssige muslimske elite i Danmark manglende finansieringsmuligheder som en af de væsentligste barrierer for muslimers organisering i Danmark, mens kun 50 % af de svenske muslimske ledere ser dette som et problem (Klausen 2007:59). De danske muslimske interesseorganisationer er bevidste om værdien af en solid økonomi, men de er samtidig meget opmærksomme på faldgruberne ved at modtage støtte fra udlandet. De manglende økonomiske ressourcer handlingslammer organisationerne, fordi de ikke har midler til at etablere

den administrative kapacitet, det er påkrævet for at etablere sig som stærk samtalepartner for den offentlige forvaltning.

Konklusion

Som repræsentanter for muslimer i Danmark arbejder de muslimske interesseorganisationer under ganske særlige vilkår. Det politiske fokus på islam og muslimer skaber vanskelige og krævende arbejdsforhold for muslimske organisationer, ligesom det skaber et følsomt politisk miljø for forvaltningen at operere i, når den ønsker at inddrage muslimske aktører. I Integrationsministeriet er man derfor meget påpasselig med, hvilke muslimske organisationer man samarbejder med. Hvis muslimske interesseorganisationer skal opnå status af gennemgående samtalepartnere for forvaltningen, er det essentielt, at deres legitimitet og repræsentativitet ikke kan betvivles. På dette punkt har de muslimske organisationer et stort stykke arbejde at tage fat på. Integrationsministeriet betvivler de muslimske interesseorganisationers repræsentativitet, fordi man kan sætte spørgsmålstegn ved, hvor stor deres opbakning fra det dansk-muslimske miljø reelt er. En anden stor forhindring i forhold til legitimitet for især Muslimernes Fællesråd er, at organisationens identitet som moderat muslimsk organisation bliver udfordret af kritikere, som mener at rådet repræsenterer ekstremistiske holdninger. Det er undergravende for rådets troværdighed, når navngivne medlemmer bliver anklaget for at være ekstremister. Rådet skal i sådanne situationer bruge mange kræfter på at godtgøre, at medlemmerne ikke er ekstremister. Det tager ressourcer fra det organisatoriske arbejde og anklagerne om ekstremisme og fundamentalisme slår rådet tilbage til start, hvorfra det skal arbejde for igen at bygge en troværdig identitet op. Det gør samtidig embedsmændene usikre på organisationernes identitet og troværdighed. Derfor er de tilbageholdende med at indgå tæt samarbejde med de muslimske interesseorganisationer. Embedsmændene er bange for, at komme til at indgå tæt samarbejde med en muslimsk organisation, hvorom der kan opstå politiske slagsmål. Derfor opstår det paradoks, at Integrationsministeriet på den ene side er interesseret i at samarbejde med muslimske interesseorganisationer, fordi de kan levere viden og ekspertise, som ministeriet efterspørger, men samtidig ønsker ministeriet ikke at indgå *for* tæt samarbejde. Embedsmændenes prioriteringer af, hvem forvaltningen skal samarbejde med bliver i visse tilfælde underkendt af politiske ønsker om at inddrage bestemte organisationer. Sådanne ønsker hænger sammen med, hvordan muslimer opfattes i Danmark. Muslimernes Fællesråds modsvar er, at betone dets identitet som organisation for danske muslimer med et dansk koncept af islam. Det gør de blandt andet ved at afslå støtte fra udlandet. Det betyder, at de ikke har

økonomiske ressourcer til at opbygge de administrative apparater, som er nødvendige for at etablere sig som solide samtalepartnere for den offentlige forvaltning.

Siden POEMs og IND-sams kollaps har man i Danmark kunnet iagttage en tendens til, at en muslimsk organisation opstår, får stor opbakning og meget medieomtale, men at den derefter går i sig selv eller lever et hensygnende liv på grund af manglende interesse fra det offentlige Danmark, negative personsager eller rod i regnskaberne.³⁷ Demokratiske Muslimer er ingen undtagelse i denne sammenhæng. Reelt er det en døende organisation. Muslimernes Fællesråd er derimod et eksempel, som antyder, at der er nye tendenser på vej. Organisationen har i nogle tilfælde formået at agere samtalepartner for den offentlige forvaltning, og der er kræfter i organisationen, som ønsker at lægge et stort arbejde for at få dette til at lykkes. Om Muslimernes Fællesråd formår at etablere sig, som stærk dansk-muslimsk interesseorganisation er på nuværende tidspunkt uvist. Kimen er lagt – men der er store udfordringer forude.

Litteratur

- Ayoob, Mohammed, 2008: *The many faces of political Islam – Religion and Politics in the Muslim World*, The University of Michigan Press.
- Binderkrantz, Anne, 2005: *Magtens midler – Danske interesseorganisationer og deres indflydelsesstrategier*, Politicas ph.d.-serie, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.
- Blom-Hansen, Jens & Daugbjerg, Carsten, 1999: ”Staten og de organiserede interesser: En teoretisk introduktion” in: Blom-Hansen, Jens & Daugbjerg, Carsten (ed.): *Magtens organisering – Stat og interesseorganisationer i Danmark*, Systime.
- Christiansen, Peter Munk, Nørgaard, Asbjørn Sonne & Sidenius, Niels Chr., 2004: *Hvem skriver lovene? Interesseorganisationer og politiske beslutninger*, Magtudredningen, Aarhus Universitetsforlag.
- Christiansen, Peter Munk & Nørgaard, Asbjørn Sonne, 2003: *Faste forhold – flygtige forbindelser, Stat og interesseorganisationer i Danmark i det 20. Århundrede*, Magtudredningen, Aarhus Universitetsforlag.
- Grøndahl, Malene, Rasmussen, Torben Rugberg & Sinclair, Kirstine, 2003: *Hizb ut-Tahrir i Danmark – Farlig fundamentalisme eller uskyldigt ungdomsoprør?* Aarhus University Press.
- Klausen, Jytte, 2007: *The Islamic Challenge – Politics and Religion in Western Europe*, Oxford University Press.
- Koenig, Matthias, 2007: ”Europeanising the Governance of Religious Diversity: An Institutional Account of Muslim Struggles for Public Recognition”, in: *Journal of Ethnic and Migration Studies*, August 2007, Vol. 33, Nr. 6: 911-932.
- Kühle, Lene, 2006: *Moskeer i Danmark – islam og muslimske bedesteder*, Forlaget Univers
- Liengaard, Inge, 2007: ”Normalt er islam jo en fælles ting...” – *Religiøse autoriteter og etableringen af et islamisk felt i Danmark*, Ph.d.-afhandling, Afdeling for Religionsvidenskab, Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet.
- Mikkelsen, Flemming, 2008: *Indvandring og integration*, Akademisk Forlag.
- Ronit, Karsten, 2000: ”Interesseorganisationer”, i: Knudsen, Tim (ed.): *Kernebegreber i*

Statskundskab, Forlaget Thomsen A/S.

Schmidt, Garbi, 2007: *Muslim i Danmark – muslim i verden*, Universitetsstrykkeriet, Uppsala.

Togebj, Lise, 2003: *Fra fremmedarbejder til etniske minoriteter*, Magtudredningen, Aarhus Universitetsforlag.

Artikler i aviser, netaviser og magasiner

Altinget.dk 23.11.2008: Kamp mod ekstremisme forvandlet til dialog.

Lokaliseret d. 11.03.2009 på: <http://www.alinget.dk/artikel.aspx?id=86708>

Jp.dk 09.02.2009: Karen Jespersen angriber København.

Lokaliseret d. 29.05.2009 på: http://jp.dk/indland/indland_politik/article1597967.ece

Politiken 11.02.2009: København udvider samarbejde med kontroversiel imam.

Politiken 18.03.2007: Kunsten at lave et medlemskartotek.

The Economist 26.02.2009: How the government lost the plot – A desperate search for the new policy towards Islam has yet to produce results.

Videnskab.dk 04.08.2008: Imamer i Danmark er stærkt splittede.

Lokaliseret d. 20.05.2009 på: <http://videnskab.dk/composite-802.htm>

²⁸ Handlingsplanen blev sendt i høring som en embedsmandsrapport i sommeren 2008. Den endelige handlingsplan blev offentliggjort d. 30. januar 2009.

²⁹ Hizb ut-Tahrir, som har sit udspring i Mellemøsten i 1953 og ligger i feltet mellem politisk parti og religiøs bevægelse. Formålet er at genindføre det islamiske kalifat (Schmidt 2007:61). I den danske afdeling af Hizb ut-Tahrir findes et relativt lille antal egentlige medlemmer, sandsynligvis ikke mere end 50 (Grøndahl, Rasmussen & Sinclair 2003:29). Derudover rummer organisationen en større kreds af sympatisører. Hizb ut-Tahrir har arbejdet i Danmark siden midten af 1990'erne, men først fra 2001 kom organisationen for alvor i mediernes søgelys. Den første gang var få uger efter terrorangrebene mod USA i 2001. Hizb ut-Tahrir kaldte under en konference i København til hellig krig mod USA. I april 2002 delte medlemmer løbesedler ud i København, som indeholdt et korancitat, der blev tolket som en opfordring til drab på jøder (Grøndahl, Rasmussen & Sinclair 2003:22). Konsekvensen af løbesedlen blev at Hizb ut-Tahrirs talsmand, Fadi Abdullatif, blev idømt 60 dages betinget fængsel for racisme. Det er den hidtil hårdeste dom for racisme i Danmark (Schmidt 2007:62).

³⁰ Muslimernes Fællesråd blev stiftet i september 2006. Det er en paraplyorganisation med 14 medlemsforeninger, som tilsammen repræsenterer ca. 40.000 medlemmer. Muslimernes Fællesråds formål er at repræsentere et bredt udsnit af muslimer i Danmark og fungere som et fælles talsorgan for disse. Derudover ønsker rådet at facilitere og koordinere det arbejde, som allerede udføres i medlemsforeningerne og at løfte opgaver, der kan være af almen gavn for muslimer og samfundet i øvrigt (www.mfr.nu lokaliseret 17. marts 2009).

³¹ Dansk Muslimsk Union blev stiftet i marts 2008. Det er en paraplyorganisation med 39 medlemsforeninger. Hvor mange individuelle medlemmer Unionen repræsenterer er uvist. Dansk Muslimsk Unions formål er at samle muslimske organisationer, foreninger, institutioner mv. først og fremmest for at udgøre en samlende enhed. Derudover er formålet at yde rådgivning til medlemmer, det muslimske samfund i Danmark generelt og offentlige myndigheder i anliggender vedrørende muslimer og Islam. Unionen arbejder også for at styrke danske muslimers fællesskab og muslimske identitet (www.dmu.dk lokaliseret 17. marts 2009).

³² Demokratiske Muslimer blev stiftet i februar 2006. Organisationen består af individuelle medlemmer og organisationens formål er at være et samlende, toneangivende talerør og debatforum for borgere i Danmark med muslimsk baggrund. Derudover ønsker organisationen at iværksætte aktiviteter, som fremmer forståelsen for, at islam kan forenes med en demokratisk stat (www.demokratiskemuslimer.dk lokaliseret d. 17. marts 2009).

³³ Artiklen bygger på interviews med Zubair Butt Hussain, talsmand for Muslimernes Fællesråd, Asmat Mojaddedi, Formand for Muslimernes Fællesråd, Adel Sadek, daværende talsmand for Demokratiske Muslimer, Akmal Safwat, bestyrelsesmedlem af Demokratiske Muslimer samt et interview med to embedsmænd fra Kontoret for Demokratisk Fællesskab og Forebyggelse af Radikalisering i Integrationsministeriet. Alle interviews blev gennemført i foråret 2009.

³⁴ Diyanet kan på organisationsniveau sammenlignes med Den Danske Folkekirke, idet den er organiseret som et departement under den tyrkiske stat. I Danmark ledes Diyanet af den ansvarshavende for sociale forhold ved den tyrkiske ambassade. Diyanet er kendt for at insistere på, at religion og politik skal adskilles (Kühle 2006:57). Diyanet reflekterer dermed den sekulære tyrkiske stats ønske om, at kontrollere religionens rolle og indflydelse blandt tyrkere, og den lokale moske forstås som del af et større internationalt netværk (Kühle 2006:84).

³⁵ Det Muslimske Broderskab blev stiftet i Egypten i 1928 af Hasan al-Banna. Broderskabet agiterer for en islamisk stat og er forbudt i Egypten. Efter al-Banna blev Sayyid Qutb leder af Det Muslimske Broderskab, og det tog en mere militant drejning (Ayoob 2008:74). Siden 1970'erne har det Muslimske Broderskab afvist brugen af vold, men det bakker samtidig op om terrorangreb mod Israel og holocaustbenægtelse. Ved Egyptens overgang til flerparti-system i 1976 ansøgte Broderskabet om godkendelse som politisk parti, men anmodningen blev afvist. I praksis har Broderskabet dog været repræsenteret i Parlamentet, idet personer med tilknytning til organisationen har opstillet som uafhængige kandidater. Ved parlamentsvalget i november 2005 fik kandidater relateret til det Muslimske Broderskab 88 af parlamentets 444 pladser.

³⁶ Historierne om POEMs og IND-sams rod i regnskaberne og misbrug af offentlige støttemidler er ikke formildende i spørgsmålet om, hvorvidt indvandrerforeninger og muslimske foreninger skal være berettiget til offentlig støtte.

³⁷ Muslimernes Landsorganisation, Minhaj ul-Quran, Muslim Youth League og Muslim Women's League er eksempler på dette.

Iben Helqvist er uddannet cand.scient.adm. fra Roskilde Universitet. Hun har beskæftiget sig indgående med muslimske minoriteter i vestlige lande og har specialiseret sig i dette gennem studier på Freie Universität i Berlin og på American University i Washington DC. I Berlin fordybede hun sig i indvandrerkvinders forhold i Tyskland, og i Washington DC læste hun 'Contemporary Islam' på American University og var i praktik i NGO'en 'Muslim Public Affairs Council'.

English résumé

Muslim Interest Groups in Denmark

- Valuable interlocutors of the public administration?

Muslim interest groups are new players on the Danish political scene. They face significant challenges when they try to establish themselves as interlocutors of government officials as well as politicians. Three main challenges can be identified. Firstly, Islam and Muslims are an extremely sensitive political issue in Denmark. Heated political debates about which Muslim interest groups the public administration should cooperate with and use as interlocutors are therefore often occurring. This means that government officials are reluctant when it comes to involving Muslim interest groups and using the knowledge they could provide. Secondly, doubt regarding Muslim groups' legitimacy leads to an uncertainty within the public administration whether Muslim interest groups are reliable as interlocutors. This means that government officials refrain from working together with Muslim groups. Thirdly, Danish Muslim interest groups severely lack administrative capacity as well as the financial resources necessary to establish themselves as strong, credible and reliable political actors.

This article builds on the findings in the master's thesis '*Muslim Interest Groups in Denmark – Valuable interlocutors of the public administration?*'. The master's thesis investigates why it is difficult for Muslim interest groups to establish themselves as credible and reliable partners of the public administration in Denmark. It is based on interviews with officials from the Ministry of Refugee, Immigration and Integration Affairs as well as representatives from the Danish Muslim organisations The Muslim Council of Denmark and The Association for Democratic Muslims in Denmark.